Jari Jokela
hyvinvointialuejohtaja
Elisa Kusmin
talouden vastuuvalmistelija
Lapin hyvinvointialue
16.6.2022

HE 68/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvän rahoituslainsäädännön muuttamiseksi

Teema: Mikä on hyvinvointialueenne rahoitusvaje vuonna 2023 tämän hetkisen arvion mukaan?

Lapin hyvinvointialue kiittää teemoituksesta koskien hyvinvointialueen rahoitusvajetta vuonna 2023.

Lapin hyvinvointialueen rahoitusvaje vuonna 2023

Lapin hyvinvointialueen rahoitusvajeen vuonna 2023 arvioidaan olevan n. 10,7 -11,2 milj. € karkeiden arvioiden mukaan. Lapin hyvinvointialueen taloussuunnittelu vuodelle 2023 on vielä kovin keskeneräinen, joka vaikeuttaa rahoitusvajeen arviointia. Juuri valmistuneen painelaskelman mukaan Lapin hyvinvointialueen talous tulisi olemaan lähes 3 milj. € alijäämäinen käytettävissä olevilla tiedoilla. Laskelmassa ei ole kuitenkaan pystytty huomioimaan työ- ja virkaehtosopimusten palkkaratkaisuja, koska ne ovat vielä kesken ja näin ollen kokonaiskuvaa niiden vaikutuksista ei vielä ole. Laskelmassa ei ole myöskään pystytty vielä arvioimaan iäkkäiden henkilöiden tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon toimintayksiköissä 1.4.2023 voimaan tulevan henkilöstömitoituksen vaikutuksia. Lisäksi valmistelun tässä vaiheessa ei ole näkemystä siitä, että kuinka suuren kustannusnousun aiheuttaa Valtioneuvoston asetus kunnan ja hyvinvointialueen välisen siirtymäkauden vuokrasopimuksen vuokran määräytymisestä vuosina 2023–2026 (272/2022). Inflaatio on tällä hetkellä 7 % tasolla, joka tarkoittaa vääjäämättömästi merkittäviä hintojen nousua, erityisesti siinä vaiheessa, kun sopimuksia tulee uudelleen kilpailuttaa. Palkkaharmonisointia ei todennäköisesti pystytä erityisen laajasti toteuttamaan vuoden 2023 aikana, joten sitä ei ole arviossa huomioitu.

Hyvinvointialueen rahoituksen määräytymisperusteet

Rahoituksen määrittelyssä ei nouse Lapin hyvinvointialueen näkökulmasta tarpeeksi esiin painotuksina Lapin alueen erityisolosuhteet:

- 2 sairaanhoitopiiriä alueella (vastaava tilanne vain 2 hyvinvointialueella 21:stä);

- Laaja maantieteellinen alue;

- Lapin hyvinvointialueen maapinta-ala on n. 30 % koko Suomen maapinta-alasta;

- Asukastiheys maan harvaan asutuin;

- Saamenkieliset palvelut; erityisesti huomioitava, että saamenkieliset palvelut koskevat kolmea (3) eri saamenkieltä; pohjoissaame, inarinsaame ja koltansaame. Tämän määräystekijän osuus on kuitenkin merkittävästi pienempi kuin kaksikielisyydestä johtuva osuus; saamenkielestä 0,013 %, kun kaksikielisyydestä osuus on 0,489 %.

- Alueella merkittävästi matkailua, joka vaikuttaa olennaisesti terveys- ja pelastuspalveluiden käyttöön.

Kustannustason muutoksen huomioon ottaminen

Kustannustason muutoksen huomioinnissa katsotaan hyväksi, että muutoksen huomiointi on tarkennettu koskemaan laskennallisia kustannuksia, palvelutarpeen muutosta sekä toteutuneiden kustannusten jälkikäteistä tarkistusta.

Hyvinvointialuekohtainen korvaus vuonna 2024

Nk. kertakorvaus nähdään hyvänä rahoituksen oikaisuna, mutta rahoituksen jälkijättöisyys, ajallisesti suhteessa kustannuksiin, on erittäin ongelmallista hyvinvointialueen maksuvalmiuden suunnittelun ja itsessään maksuvalmiuden osalta, koska hyvinvointialueella ei ole lainannosto-oikeutta muuta kuin investointeihin. Lisäksi tällä on merkittävä vaikutus hyvinvointialueen talouden tasapainoon ja lainanottovaltuuteen. Erityisesti ongelma näyttäytyy tilanteessa, jossa hyvinvointialueella on merkittävät rakennusinvestoinnit, kuten Lapissa.

Terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelutarvekertoimet vuosina 2023 ja 2024

Koronapandemian vuoksi on esitetty, että hyvinvointialuekohtaista rahoitusta määritettäessä otettaisiin vuodelle 2023 huomioon sekä vuoden 2019 että

2020 tiedot ja tarvetekijöiden perusteella määräytyvä rahoitus laskettaisiin vuosien 2019 ja 2020 alueellisten tarvekertoimien keskiarvojen perusteella. Vastaavasti vuodelle 2024 laskettaisiin vuosien 2019 ja 2021 tarvekertoimien keskiarvot. Lähtökohtainen ajatus esitykselle on, että palvelujen käyttö on ollut poikkeavaa vuosina 2020 ja 2021, ja että vuosi 2019 olisi ”puhdas” tilastovuosi. Hallituksen esityksessä taulukossa 10 esitetyn mukaisesti vain vuoden 2020 tietoihin perustuva rahoitus Lapin hyvinvointialueelle olisi 169 €/asukas, mutta vuosien 2019 ja 2020 keskiarvoon perustuva rahoitus olisi vain 162 €/asukas eli 7 €/asukas vähemmän kuin vain vuoden 2020 tietoihin perustuva rahoitus. Lapin väkiluvulla 176 510 henkilöä (31.12.2021) tämä tarkoittaa 1,24 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2020 tietoihin perustuva rahoitus olisi. Ei ole perusteltua eikä hyväksyttävää, että tällaisella keskiarvolaskennalla heikennetään niiden hyvinvointialueiden rahoitusta, joissa vuoden 2020 perusteella laskettava rahoitus kuuluisi olla korkeampi. Lapin hyvinvointialue esittää, että rahoitus on joko vuoden 2020 perusteella maksettava tai vuosien 2019 ja 2020 keskiarvon mukaan maksettava rahoitus sen mukaan kumpi antaa oikeamman kuvan rahoituksen tarpeesta. Tässä tapauksessa siis esimerkiksi Lapille kohdennettava rahoitus olisi suoraan vuoden 2020 tietojen perustella laskettava rahoitus.